

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH NA MZLU V BRNĚ

R. Šrámek

Došlo: 5. června 2006

Abstract

ŠRÁMEK, R.: *Training and education of adults in MZLU Brno*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2006, LIV, No. 6, pp. 177–190

Agricultural University in Brno participated on traing and education of adults already in its first five years of existence. Mendel's Agricultural and Forestry University in Brno decided to insert subject »Traing and education of adults« into teaching in first five years of its existence.

training and education of adults, training and education of adults in Mendel's Agriculture and Forest University in Brno

„K nejvýraznějším soudobým trendům vývoje vzdělávacích soustav patří rychlý rozvoj vzdělávání dospělých ... Prognózy ukazují, že potřeba vzdělávání dospělých se bude ... v příštím období dále zvyšovat a že vzdělávání dospělých bude čím dál tím více ovlivňovat hospodářské výsledky na úrovni makroekonomické i mikroekonomické ...“ [Národní, 2001, s. 79].

* * * * *

V centru pozornosti tohoto pojednání je proto výchova a vzdělávání dospělých ve dvou vybraných specifických souvislostech vázaných na Vysokou školu zemědělskou v Brně a Mendelovu zemědělskou a lesnickou univerzitu v Brně.

Výchova se zde chápe v agogickém smyslu jen jako záměrná činnost a ne v sociologickém smyslu jako záměrná i nezáměrná činnost. Dále se zde výchova chápe jako dvojedinná činnost projevovaná v podobě vychovávání a vzdělávání zároveň. Dospělým se zde rozumí ta osoba, která je například předmětem pozornosti andragogiky (osoba ve věku přibližně od dvaceti do šedesáti let), nikoliv ta osoba, která je předmětem pozornosti pedagogiky (osoba mladší, dítě a mladistvý, dorůstající do dospělosti) a též nikoliv ta osoba, která je předmětem pozornosti geragogiky (osoba starší, senior a kmet, přerůstající dospě-

lost, respektive přerůstající dospělost v užším smyslu slova).

Specifické souvislosti vázané na Vysokou školu zemědělskou v Brně se týkají této školy jako vzdělávatelky či spoluvzdělávatelky účastníků vzdělávání, respektive organizátorky nebo spoluorganizátorky vzdělávacích kurzů pro dospělé osoby. Specifické souvislosti vázané na Mendelovu zemědělskou a lesnickou univerzitu v Brně se týkají této univerzity jako vzdělávatelky či spoluvzdělávatelky lektorů vzdělávajících (potenciálně vzdělávajících) účastníky vzdělávání dospělých osob, respektive studentů prezenčního studia a studujících kombinovaného studia, kteří se rozhodli studovat vyučovací předmět zaměřený k přípravě na výchovu a vzdělávání dospělých osob.

Na tomto místě není zapotřebí obsáhleji připomínat co se rozumí vzdělávacím kurzem a co vyučovacím předmětem. Jistě dostačuje uvést, že vzdělávací kurz je forma organizace vzdělávání [Průcha, Walterová a Mareš, 1995] a vyučovací předmět je forma uspořádání obsahu vzdělávání [tamtéž].

Co je však na tomto místě nutno uvést, je to, co se rozumí extenzí, neboť je to termín v současnosti méně často používaný, avšak termín mající těsný vztah k vzdělávacímu kurzu, neboť je to také forma organizace vzdělávání. Uvedená trojice autorů [tamtéž] vysvětlení tohoto slova nepřináší, jiná trojice autorů

však ano [Chlup, Kubálek a Uher, 1938]. Podle ní je to právě taková forma organizace vzdělávání, které se oproti vzdělávacímu kurzu může zúčastnit každý, tudíž i oficiálně neevidovaná osoba. Extenze předválečných českých vysokých škol se používaly častěji ve srovnání s těmito školami poválečnými. Spolu se vzdělávacími kurzy proto tehdy velmi výrazně přispívaly k prestiži českých vysokých škol. Nejinak tomu tudíž muselo být i v případě předválečné Vysoké školy zemědělské v Brně.

METODIKA

Cíle

(A)

Předložit v odborném pojednání doposud nepublikované sdělení o účasti Vysoké školy zemědělské v Brně (VŠZ) již v prvních letech její existence na vzdělávacích kurzech v oblasti výchovy a vzdělávání dospělých.

(B)

Předložit v odborném pojednání doposud nepublikované sdělení o snaze Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně (MZLU) již v prvních letech její existence začlenit mezi předměty na ní vyučované i předmět »Výchova a vzdělávání dospělých«.

Prostředky

(A)

Tricetiletý osobní zájem autora pojednání o minulost VŠZ, například [Šrámek, 2005], vyzněl i tak, že se autor dostal do kontaktu s obsahem několika rodinných archivů zaměstnanců, absolventů i příznivců této vysoké školy. Při plnění prvního záměru (A) měl proto autor pojednání možnost využít například také archiv pana Františka Hladíka, narozeného 17. února 1894 v Letošově, obci bývalého okresu Bučovice, a záznam rozhovoru jeho syna Ing. Jana Hladíka, absolventa VŠZ, narozeného 15. ledna 1948, bytem v Pohořelicích na nynějším okrese Břeclav, s autorem pojednání dne 22. března 2002 [Archiválie, 2002].

(B)

Při plnění druhého záměru (B) autor využívá archiválie Oddělení pedagogiky Ústavu humanitních věd Provozně ekonomické fakulty MZLU, respektive podklady osobní provenience pocházející z roku 1996 a let následujících. Podklady počínaje rokem 1996 právě

proto, že tehdy se vytvářely první podoby volitelného vyučovacího předmětu »Výchova a vzdělávání dospělých« na MZLU. Před zahájením školního roku 1996–1997 tomu totiž bylo tak, že studenti Zahradnické fakulty v Lednici na Moravě svými iniciativami dosáhli toho, že do jejich studia byl nově zařazen vyučovací předmět orientovaný na výchovu a vzdělávání člověka. Autor tohoto pojednání byl tehdy vyzván, aby připravil koncepci předmětu a po jejím přijetí pak ve školních letech 1996–1997 a 1997–1998 předmět dojížděl vyučovat spolu kolegyní PhDr. Danou Linhartovou, CSc. a kolegou Doc. PhDr. Ing. Stanislavem Ourodou, CSc. Jeho výuka začala 3. února 1997 a celkově zahrnula 20 vyučovacích hodin přednášek a 20 vyučovacích hodin cvičení z celkového počtu 56 vyučovacích hodin vymezených pro předmět v prvním i druhém školní roce. Vyučovací předmět v prvním roce studovalo pět mužů a třináct žen, v druhém roce dva muži a dvanáct žen. Všichni byli z druhého ročníku oboru »Zahradnictví«. Na základě získaných zkušeností s uspokojováním této objednávky a po zvážení širších souvislostí tehdy nynější autor pojednání dospěl k tomu, že připravil první koncepci předmětu »Výchova a vzdělávání dospělých« pro potřeby Provozně ekonomické fakulty MZLU [Šrámek, 1996] a [Šrámek, 1997].

VÝSLEDKY

(A)

Československá republika má za sebou jeden rok existence. V Brně první studenti absolvují první týden výuky na VŠZ. V centrálních státních, stranických a jiných pražských subjektech se promýšlejí postupy, jak nejlépe organizovat pomoc zemědělství a venkovu ve všech zemích republiky. Agrární strana zaměřená tímto směrem se postupně propracovává i k zřízení Svobodného učení selského, které pak v letech 1921 až 1945 po celé republice napomáhá rozvoji zemědělství a venkova různými formami lidové výchovy [Slezák, 2004]. Také zřízením a provozováním vyšších lidových škol, obdoby zahraničních selských univerzit [Malá encyklopedie, 1937]. Někteří interní učitelé VŠZ jsou také proto do činnosti této univerzity zapojeni jako lektori a případně i jinak, a to již od roku 1922 [Mikovcová, 2004]. Způsob organizace vzdělávání v třítydenním kurzu selské univerzity, pořádaném v prostorách VŠZ Svobodným učením selským v Brně od 7. ledna do 2. února 1924, přibližuje tento výpis z pramene již jmenovaného Františka Hladíka:

Názvy tematických celků a témat vzdělávání, počty vyučovacích hodin jednotlivých témat a konkretizace vyučujících jednotlivá témata

1	Samospráva (minimálně 18 vyučovacích hodin)	
1.1	Obecné zřízení	4 h Vrch. zem. uč. r. Pozdíšek
1.2	Volební řád do obcí	2 h JUDr. Navrátil
1.3	Působnost obecní rady	2 h Vrch. zem. uč. r. Pozdíšek
1.4	Finanční komise na obci	2 h Vrch. uč. r. Heiter
1.5	Domovské právo	1 h Okr. hejt. Dr. Velgo
1.6	Polní pých	1 h Okr. hejt. Dr. Velgo
1.7	Dražby a prodeje, kostelní výbor a volební výbor	1 h Vrch. zem. uč. r. Pozdíšek
1.8	Zdravotnictví a sociální péče na obci	1 h Prof. Dr. Kaláb
1.9	Dávky z přírůstku hodnoty v obci	1 h Dr. Tereba
1.10	Obecní knihovna	1 h Spis. Mahen
1.11	Držení obecních býků	1 h Zem. r. zvěrolék. Hrbáček-Vřla
1.12	Okresní silniční výbory	1 h Zem. r. Dr. Moučka
2	Věda (minimálně 7 vyučovacích hodin)	
2.1	Geologický vývoj země	4 h Prof. Dr. Woldřich
2.2	Nauka o počasí	3 h Prof. Dr. Zavadil
3	Právo (minimálně 8 vyučovacích hodin)	
3.1	O právu dědictvém, o právu rodinném a o pozemkových knihách	4 h JUDr. Togner
3.2	Právní vady koně	2 h Prof. Dr. Pardubský
3.3	Vybrané kapitoly z práva pro zemědělce a kdy mám hledat první pomoc	2 h JUDr. Kyjovský
4	Státověda (minimálně 3 vyučovací hodiny)	
4.1	Finance státu	2 h Doc. Dr. Löwenstein
4.2	Cla a jejich význam pro zemědělskou výrobu	1 h Dr. Ing. Fulík
5	Dějepis a zeměpis (minimálně 13 vyučovacích hodin)	
5.1	Z pravěku naší vlasti	2 h Prof. Nešpor
5.2	Z dějin selských stavů	2 h Prof. Nešpor
5.3	Z dějin selské organizace na Moravě	2 h Poslan. Marcha
5.4	Jan Žižka a jeho doba	3 h Prof. Dr. Traub
5.5	Z cesty do Dánska, Švédska a Norska	2 h Šéfred. Vašíček
5.6	Severská zemědělská muzea	2 h Šéfred. Vašíček
6	Zdravotnictví (minimálně 5 vyučovacích hodin)	
6.1	První pomoc při úrazech	3 h MUDr. Kunc
6.2	Kdy mám volat lékaře	2 h MUDr. Sonnek
7	Filosofie (minimálně 24 vyučovacích hodin)	
7.1	Kultura venkova	4 h Prof. Wenzl
7.2	Organizace a technika duševní práce	8 h Spis. Mahen

7.3	Současné mravní směry	8 h Prof. Dr. Bláha
7.4	Venkovská žena a náboženství a venkov	2 h Spis. Zahradník-Brodský
7.5	Dítě a jeho svět	2 h Odb. uč. Pražák
8	Technika (minimálně 3,5 vyučovací hodiny)	
8.1	Mikroskop v praxi	1 h Prof. Dr. Trnka
8.2	Těsnopis	0,5 h JUC. Šubrt
8.3	Psací stroj, počítačový stroj a plnicí pero	2 h Prac. fy Wágner pan Poci
9	Moderní zemědělství (minimálně 29 vyučovacích hodin)	
9.1	Mendlův zákon a říše živočišná	2 h Doc. Dr. Kříženecký
9.2	Mendlův zákon a říše rostlinná	1 h Ing. Neoral
9.3	Orba, vláčení i válení	1 h Ing. Müller
9.4	Lukařství	1 h Insp. Ing. Ondráček
9.5	Výběh, pastvina a kultivace pastvin	1 h Vrch. st. r. Ing. Klofera
9.6	Pšenice, její pěstování a zušlechťování	1 h Řed. hosp. šk. Dvorský
9.7	Žito, jeho pěstování a zušlechťování	1 h Ing. Kočnar
9.8	Ječmen, jeho pěstování a zušlechťování	1 h Zem. r. Ing. Sladký
9.9	Kontrola užítkovosti	3 h Prof. Dr. Taufer
9.10	Cukrovarnictví a jeho význam dnes i v budoucnu	2 h Přís. zem. výb. Stoupal
9.11	Výrobní náklady mléka	1 h Ing. Dr. Fulík
9.12	Drůbežnictví	1 h Zem. r. Žváček
9.13	Příprava krmiva	1 h Ing. Koudela
9.14	Pojištění dobytka	1 h Řed. pojišť. zvěrolék.
Pitřha
9.15	Živelní pojištění	1 h Řed. Vašíček
9.16	Vitamíny	1 h Ing. Podhrádký
9.17	Pomoc při porodu domácích zvířat	1 h Zem. r. zvěrolék.
Hrbáček-Vrta
9.18	Chov vepřů	1 h Rol. Bečák
9.19	Kdy má být volán zvěrolékař	1 h Prof. Dr. Dohnal
9.20	Nemoci domácích zvířat	2 h Prof. Dr. Král
9.21	Zelené hnojení	1 h Ing. Demela
9.22	Bramborářství	1 h Ing. Kočnar
9.23	Družstva v krizi a jejich sanace	2 h JUDr. Šimek
10	Různé (minimálně 14 vyučovacích hodin)	
10.1	Selský statek a výzdoba selského obydlí	2 h Arch. Vašíček
10.2	Péče o domovinu	1 h Arch. Sochor
10.3	Náš spojenec Jugoslávie	2 h Pan Rosenbreier
10.4	Dramaturgie pro každého	6 h Spis. Mahen
10.5	Vzdělání venkovské ženy	1 h Tajemn. Bartošková
10.6	Horská zemědělská politika	2 h Prof. Wenzl
11	Konference (minimálně 13 vyučovacích hodin)	
11.1	O umění řečnickém	2 h Prof. Wenzl

- 11.2 Praktická cvičení v samostatném vystupování na témata politická, kulturní a hospodářská; jak čtu noviny a jak dopisují novinám; užívání cizích slov; společenské vystupování a společenské chování

11 h Šéfred. Vašíček

12 Exkurze (10 exkurzí)

- 12.1 Fytopatologický ústav
- 12.2 Jatky a tržnice
- 12.3 Mlékárna
- 12.4 Plodinová burza
- 12.5 Rolnická tiskárna
- 12.6 Stanice telegrafie bez drátu
- 12.7 Státní zbrojovka
- 12.8 Textilní továrna
- 12.9 Výzkumný ústav
- 12.10 Zvěrolékařská škola

Poznámka:

V průběhu vzdělávacího kurzu, jinak také napsáno v průběhu selské univerzity, bylo Svobodným učením selským ve spolupráci s VŠZ využito 165 vyučovacích hodin a 10 exkurzí.

(B)

Od prosince 1995, kdy se Česká republika stává členskou zemí celosvětově působící Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), postupují proměny školských i mimoškolských forem výchovy a vzdělávání v České republice na základě společných domluv. Pokud se jedná o školské formy výchovy a vzdělávání mladších až starších občanů, pak například

- již v březnu 1996 je s OECD dohodnuto, že přestavba českého školství se uskuteční ve smyslu jedenácti opatření [Jedenáct, 1996]
- ve školním roce 1998–1999 se do českých škol instalují čtyři pilíře evropského školství [Čtyři, 1998]
- o rok později je v podobě Zelené knihy připravena první koncepce školské politiky v době přijímání České republiky do Evropské unie [Koucký et al., 1996].

Pokud se jedná o mimoškolské formy výchovy a vzdělávání mladších až starších občanů, pak například

- již v září 1995 Asociace institucí vzdělávání dospělých České republiky vehementně participuje na

tvorbě sofistikovaného systému výchovy a vzdělávání dospělých v této republice [Palán et al., 1995]

- Asociace a jiné subjekty přitom průběžně berou v úvahu nejen národní, ale i mezinárodní souvislosti výchovy a vzdělávání dospělých, zejména potřeby Evropské unie v této oblasti [Palán a Rýznar, 2000]
- i díky těmto počínům je v roce 2001 v podobě Bílé knihy dosaženo toho, že výchova a vzdělávání dospělých jsou inovativně koncipovány jako integrální součást systému celoživotního vzdělávání občanů České republiky [Národní, 2001].

Způsoby uspořádávání obsahu vzdělávání ve vyučovacím předmětu »Výchova a vzdělávání dospělých« jsou ovlivňovány i těmito skutečnostmi a probíhají, v návaznosti na [Šrámek, 1996] a [Šrámek, 1997], kontinuálně od školního roku 1998–1999. Sled všech dosavadních turnusů výuky sledovaného předmětu na Provozně ekonomické fakultě je předložen v Tab. I. Obsah a další aspekty tohoto vyučovacího předmětu přitom přibližuje jedna z Rukovětí, konkrétně opis této studijní opory ve vlastnictví studentů 7. turnusu.

I: Sled všech dosavadních turnusů výuky předmětu »Výchova a vzdělávání dospělých« na Provozně ekonomické fakultě

Pořadí	Školní rok	Prezenční studium		Kombinované studium	
		zimní sem.	letní sem.	zimní sem.	letní sem.
1.	1998–1999				I. turnus
2.	1999–2000	1. turnus			
3.	2000–2001		2. turnus		
4.	2001–2002		3. turnus	II. turnus	III. turnus
5.	2002–2003	4. turnus	5. turnus	IV. turnus	V. turnus
6.	2003–2004	6. turnus	7. turnus		
7.	2004–2005		8. turnus		
8.	2005–2006		9. turnus		

ÚSTAV HUMANITNÍCH VĚD PEF MZLU V BRNĚ
Zemědělská 1, 613 00 Brno, tel. 545 132 923

RUKOVĚŤ

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

PREZENČNÍ STUDIUM – LETNÍ SEMESTR – 2003/2004

VOLITELNÝ PŘEDMĚT – 2. AŽ 4. ROČNÍK PEF – 6 KREDITŮ

Garant Doc. PhD. Ing. Stanislav Ouroda, CSc. – A 541

1. část Biologie člověka – 4/4
 Ou – Doc. PhD. Ing. Stanislav Ouroda, CSc. – A 541
 OURODA, S. a ZECHMEISTER, A. *Biologie mládeže a školní zdravotnictví*.
 1. vyd./1. dot. Brno: MZLU, 1996. 120 s. ISBN 80-7157-051-6.

2. část Psychologie učení – 4/4
 Li – PhDr. Dana Linhartová, CSc. A 555
 LINHARTOVÁ, D. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Brno: MZLU, 2000. 257 s.
 ISBN 80-7157-476-7.

3. část Andragogika – 20/20
 Šr – PaedDr. Rudolf Šrámek, CSc. – A 541
 MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998. 272 s.
 ISBN 80-85963-52-3.
 PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. B. vyd. Praha: DAHA,
 1997. 159 s. ISBN 80-902232-1-4.

Přednášky Úterý – A 32b – 11:00 až 12:50

Cvičení Středa – G 02 – 9:00 až 10:50 (1. skup.) a 11:00 až 12:50 (2. skup.)

Sled výuky

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	P11	P12	P13	P14
17.2.	24.2.	2.3.	9.3.	16.3.	23.3.	30.3.	6.4.	13.4.	20.4.	27.4.	4.5.	11.5.	18.5.
Šr		Ou		Šr			Li		Šr				

Okruhy výuky 3. části:

A) PŘEDNÁŠKY

Andragogika jako jedna z agogických věd

1. Fylogeneze člověka
2. Ontogeneze člověka
3. Mládí člověka
4. Dospělost člověka
5. Tělesné vlastnosti člověka
6. Duševní vlastnosti člověka
7. Konkrétní nazírání člověka
8. Abstraktní usuzování člověka
9. Vědy o člověku
10. Agogické vědy o člověku

Andragogická didaktika jako jedna z andragogických věd

11. Objekty vzdělávání dospělých
12. Subjekty vzdělávání dospělých
13. Principy vzdělávání dospělých
14. Cíle vzdělávání dospělých
15. Obsahy vzdělávání dospělých
16. Metody vzdělávání dospělých
17. Formy vzdělávání dospělých
18. Technologie vzdělávání dospělých
19. Výsledky vzdělávání dospělých
20. Efekty vzdělávání dospělých

B) CVIČENÍ

Andragogika jako jedna z agogických věd

1. Současná pojetí pedagogiky jako jedné ze tří agogik [20, s. 13–20].
2. Současná pojetí andragogiky jako jedné ze tří agogik [20, s. 97–101].
3. Současná pojetí gerontagogiky jako jedné ze tří agogik [11, s. 93–99, 105–109] nebo [12, s. 43–49].
4. Pedagogika a andragogika [2, s. 130–137].
5. Pedagogika dospělých a andragogika [18, s. 5–9, 20–25, 61–64].
6. Pedagogické koncepty vychovávaní a vzdělávání dospělých [17, s. 64–79].
7. Andragogické koncepty vychovávaní a vzdělávání dospělých [17, s. 52–64].
8. Pedagogický a andragogický výzkum [19, s. 433–463].
9. Klasifikace vychovávaní a vzdělávání „ISCED II/UNESCO 1997“ aj. [21, s. 49–51, 67–68, 113–115, 141–142, 303–307] a [28, s. 59–61].
10. Termíny (pojmy): agogika, andragogika, antipedagogika, gerontagogika, pedagogika, pedagogický výzkum, pedagogika dospělých, U3V, výchova, výchova a vzdělávání dospělých, vzdělání (vzdělávání), vzdělávání dospělých [22, s. 17, 22, 72, 151–152, 246, 257, 270–271, 275] a [29, s. 4–23].
11. Cíle vychovávaní a cíle vzdělávání dětí a mladistvých (osob mladších než 18 či 20 let) [30, s. 36–39, 186–190].
12. Cíle vychovávaní a cíle vzdělávání seniorů a kmetů (osob starších než 60 či 65 let) [6, s. 145–152].
13. Prostředky vychovávaní dětí a mladistvých (osob mladších než 18 či 20 let) [30, s. 124, 130–131, 149–160].
14. Prostředky vzdělávání dětí a mladistvých (osob mladších než 18 či 20 let) [30, s. 124–128, 160–174].
15. Prostředky vychovávaní a prostředky vzdělávání seniorů a kmetů (osob starších než 60 či 65 let) [6, s. 161–206].
16. Počátek a vývoj vzdělávání dospělých v bývalém Československu [17, s. 24–38].
17. Počátek a vývoj vzdělávání dospělých ve Spojených státech amerických [5, s. 31–34].
18. Počátek a vývoj vzdělávání dospělých ve Spolkové republice Německo [5, s. 40–43].
19. Počátek a vývoj vzdělávání dospělých v bývalém Svazu sovětských socialistických republik [5, s. 43–49].
20. Počátek a vývoj vzdělávání dospělých ve Velké Británii [5, s. 21–31].
21. Současný stav péče o lidské zdroje v České republice a v cizině [21, s. 163–175].
22. Současný stav terciárního vzdělávání v České republice a v cizině [13, s. 79–84] a [21, s. 233–235].
23. Současný stav systému vzdělávání dospělých v České republice a v cizině [27, s. 85–89].
24. Současný stav distančního vzdělávání dospělých v České republice a v cizině [21, s. 185–193].
25. Současný stav výzkumu vzdělávání dospělých v České republice a v cizině [21, s. 177–185].

Andragogická didaktika jako jedna z andragogických věd

26. Vzdělávání dospělých a „Hamburská deklarace“ z roku 1997 [15, s. 75–87].
27. Vzdělávání dospělých a „Agenda pro budoucnost“ z roku 1997 [15, s. 87–109].
28. Duchovní pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 23–41, 224–225].
29. Seberealizační pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 42–64, 224–225].
30. Psychologická pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 65–88, 225–226].
31. Technologická pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 89–116, 225–226].
32. Sociálně kooperativní pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 117–151, 225–226].
33. Sociálně konfliktní pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 152–195, 226–228].
34. Akademická pojetí vzdělávání dospělých [3, s. 20–21, 196–221, 223–224].
35. Tělesné změny mladšího dospělého (18 či 20–30letého) [23, s. 135–142].
36. Tělesné změny středně dospělého (30–45letého) [24, s. 33–54].
37. Tělesné změny staršího dospělého (45–60 či 65letého) [25, s. 17–65].
38. Tělesná výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) [8, s. 104–111].
39. Duševní výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) z hlediska jeho aktivity [8, s. 202–231].
40. Duševní výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) z hlediska jeho motivace [8, s. 158–202].

41. Duševní výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) z hlediska jeho paměti [8, s. 137–158].
42. Duševní výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) z hlediska jeho inteligence [8, s. 114–137].
43. Duševní výkonnost mladšího až staršího dospělého (18 či 20–60 či 65letého) z hlediska jeho motoriky [8, s. 111–114, 231–240].
44. Pojetí učení se dospělého [9, s. 94–96].
45. Styly učení se dospělého [9, s. 45–50, 75–76].
46. Typy učících se dospělých [9, s. 28–31].
47. Výcvik učících se dospělých [9, s. 171–172, 184–190].
48. Učení se dospělého četbou [26, s. 79–115, 211 aj.].
49. Učení se dospělého poslechem [26, s. 116–132, 212 aj.].
50. Učení se dospělého psaním [26, s. 133–182, 213 aj.].
51. Výsledky učících se dospělých [9, s. 38–41].
52. Sebezpozorování učících se dospělých [4, s. 38–70].
53. Dílčí pozorování lektora učícími se dospělými [4, s. 23–35].
54. Lektor a požadavky rétoriky [10, s. 93–100].
55. Lektor a myšlenkové mapy [10, s. 84–87].
56. Lektor a strategie výuky [10, s. 57–68].
57. Lektor a didaktické principy [10, s. 101–113].
58. Lektor a didaktické metody teoretické [10, s. 149–170].
59. Lektor a didaktické metody teoreticko-praktické [10, s. 149–170].
60. Lektor a didaktické metody praktické [10, s. 149–170].
61. Lektor a didaktické metody netradiční [10, s. 220–227, 232–269].
62. Lektor a didaktické metody speciální [10, s. 171–188].
63. Lektor a didaktické formy [10, s. 114–148].
64. Lektor a postup „Zdravý rozum“ [16, s. 317–322].
65. Lektor a postup „Řízené chování“ [16, s. 322–327].
66. Lektor a postup „Lidské chování“ [16, s. 327–334].
67. Lektor a postup „Analyzované chování“ [16, s. 358–365].
68. Lektor a postup „Pečlivý záznam“ [16, s. 366–377].
69. Celkové posuzování lektora učícími se dospělými [26, s. 39–56, 212 aj.].
70. Termíny (pojmy) z andragogické didaktiky: metody vychovávání dospělých i metody vzdělávání dospělých (a dalších dvacet pět vybraných termínů) [7, s. 85–91 aj.].
71. Termíny (pojmy) z andragogické didaktiky: párové pojmy i pojmy v oblasti vzdělávání dospělých (a dalších dvacet pět vybraných termínů) [14, s. 81–83, 86–87 aj.].
72. Termíny (pojmy) z andragogické didaktiky: vzdělávací akce pro dospělé až vzdělávání v podniku či organizaci (tj. více než dvacet pět klíčových termínů) [14, s. 127–132].
73. Prezentace andragogicko didaktických pojednání ze dvou ročníků čtvrtletníku *Andragogika* (1997 a 1998) [1, roč. 1. a 2.].
74. Prezentace andragogicko didaktických pojednání ze dvou ročníků čtvrtletníku *Andragogika* (1999 a 2000) [1, roč. 3. a 4.].
75. Prezentace andragogicko didaktických pojednání ze dvou ročníků čtvrtletníku *Andragogika* (2001 a 2002) [1, roč. 5. a 6.].

Poznámka – Zdroje referátů

- [1] Čtvrtletník *Andragogika*, 1997, roč. 1 až 2004, roč. 8. ISSN 1211-6378.
- [2] BENEŠ, M.: Pedagogika a andragogie – distance v blízkosti. *Pedagogika*, 2002. roč. 52, č. 2, s. 130–137. ISSN 3330-3815.
- [3] BERTRAND, Y.: *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 248 s. ISBN 80-7178-216-5.
- [4] HYHLÍK, F.: *Psychologická hlediska vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: ÚKVČ, 1973. 77 s. B. ISBN.
- [5] KOTÁSEK, J. a ŠKODA, K.: *Teorie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: SPN, 1966. 115 s. B. ISBN.
- [6] LIVEČKA, E.: *Úvod do gerontopedagogiky*. 1. vyd. Praha: ÚŠI, MŠ ČSR, 1979. 235 s. B. ISBN.

- [7] LIVEČKA, E. a SKALKA, J.: *Slovník pedagogiky dospělých*. 1. vyd. Praha: SPN, 1983. 331 s. B. ISBN.
- [8] LÖVE, H.: *Úvod do psychologie učení dospělých*. 1. vyd. Praha: SPN, 1977. 326 s. B. ISBN.
- [9] MAREŠ, J.: *Styly učení žáků a studentů*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 240 s. ISBN 80-7178-246-7.
- [10] MUŽÍK, J.: *Andragogická didaktika*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998. 272 s. ISBN 80-85963-52-3.
- [11] MÜHLPACHR, P.: Gerontagogika – vzdělávání ve stáří a ke stáří. *Pedagogická orientace*, 2001. b. roč., č. 2, s. 90–110. ISSN 1211-4669.
- [12] MÜHLPACHR, P.: Univerzity třetího věku jako forma socioedukativní intervence u seniorů. *Pedagogika*, 2002. roč. 52, č. 1, s. 41–50. ISSN 3330-3815.
- [13] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: MŠMT ČR a ÚIV, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- [14] PALÁN, Z.: *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. B. vyd. Praha: DAHA, 1997. 159 s. ISBN 80-902232-1-4.
- [15] PALÁN, Z. a RÝZNAR, L.: *Vzdělávání dospělých a Evropa*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000. 128 s. ISBN 80-7041-879-6.
- [16] PASCH, M. et al.: *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 423 s. ISBN 80-7178-127-4.
- [17] PAŠKA, P.: *Problémy pedagogiky dospělých*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1970. 167 s. B. ISBN.
- [18] POSPÍŠIL, O.: *Pedagogika dospělých – andragogika (studijní text)*. B. vyd. Praha: KU, 2001. 220 s. ISBN 80-7290-064-1.
- [19] PRŮCHA, J.: *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 496 s. ISBN 80-7178-170-3.
- [20] PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 270 s. ISBN 80-7178-399-4.
- [21] PRŮCHA, J.: *Vzdělávání a školství ve světě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 320 s. ISBN 80-7178-290-4.
- [22] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. A MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- [23] PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky, 2. díl*. 2. vyd. Praha: SPN, 1974a. 232 s. B. ISBN.
- [24] PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky, 3. díl*. 2. vyd. Praha: SPN, 1977. 308 s. B. ISBN.
- [25] PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky, 4. díl*. 1. vyd. Praha: SPN, 1974b. 496 s. B. ISBN.
- [26] ROWNTREE, D.: *Naučte se studovat. Průvodce pro studenty každého věku*. B. vyd. B. místa: ETNA, b. roku vyd. 216 s. ISBN 80-85786-20-6.
- [27] SCHLEGEL, J.-P. et al.: *Strategie rozvoje vzdělávání dospělých v ČR*. 1. vyd. Praha: AJAK, 1995. 149 s. B. ISBN.
- [28] SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV, 1999. 296 s. ISBN 80-85866-33-1.
- [29] SRBEK, P.: *Minimum z pedagogiky dospělých*. 1. vyd. Praha: IVPZV, 1975. 110 s. B. ISBN.
- [30] ŠRÁMEK, R.: *Pedagogika I*. 1. vyd./1. dot. Brno: MZLU, 2001. 190 s. ISBN 80-7157-414-7.

Poznámka – Části referátů

První část. Východiska referujícího (verbalizace, vizualizace)

Druhá část. Stanoviska referujícího (náměty do diskuse, závěry z diskuse)

Poznámka – Počty referátů

Každý student zpracuje a přednese jeden referát.

C) SAMOSTATNÁ PRÁCE

Projekty STUDENT JAKO LETKOR

Poznámka – Počty projektů

Téma, postup práce a prezentace osobního projektu studenta se konkretizují v prvních dnech výuky 3. části předmětu VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH, a to na základě domluvy vyučujícího s každým studentem.

DISKUSE

(A)

Z fotografie nyní ve vlastnictví Ing. Jana Hladíka, pořízené na nádvoří VŠZ v roce 1924, lze spočítat třiasedmdesát osob (šedesát devět mužů a čtyři ženy) náležejících ke kurzu selské univerzity, pořádané na VŠZ od 7. ledna do 2. února téhož roku. Triapadesát vyučujících (padesát dva mužů a jedna žena) se podělilo o dvanáct tematických celků, respektive šedesát šest témat a deset exkurzí. Pouze třináct ze sto šedesáti pěti vyučovacích hodin se týkalo cvičení; převažovaly přednášky. Za zdůraznění stojí, že do výuky byl začleněn také rektor VŠZ Prof. MUDr. Josef Taufer (1869–1940) a všestranný český umělec i organizátor brněnské kultury Jiří Mahen, vlastním jménem Antonín Vančura (1882–1939).

Z hlediska organizace vzdělávacího kurzu je nutno zdůraznit, že převaha společenskovedních témat nad tématy přírodovědnými byla záměrná. Selská univerzita jako vyšší lidová škola organizovaná Svobodným učením selským totiž promyšleně navazovala na zemědělsky orientovaný obsah lidových hospodářských škol.

Patří k prestiži a ke cti VŠZ, že již v prvních pěti letech své existence poskytla svůj potenciál k rozvoji zemědělství a venkova také nejen tehdy běžně vysokými školami praktikovanými extenzemi, ale i prostřednictvím vzdělávacích kurzů Svobodného učení selského. Že to v té době mělo těsné souvislosti stranicko politické je pochopitelné [Švehla, b. r.].

(B)

V Tab. II a Tab. III lze vyhledat průběžné a konečné počty studentů prezenčního studia a studujících kom-

binovaného studia, kteří si ke studiu volitelného předmětu vybrali vyučovací předmět »Výchova a vzdělávání dospělých«, začleněný mezi předměty vyučované na MZLU již v prvních pěti letech její existence. Výuka předmětu započala v prezenčním studiu 22. září 1999 a v kombinovaném studiu již 6. února 1999. Obsah předmětu v případě prezenčního studia není tolik proměnlivý jako je tomu v případě kombinovaného studia. To souvisí s tím, že rozsah předmětu v případě prezenčního studia činí 28 (24) vyučovacích hodin přednášek a 28 (24) vyučovacích hodin cvičení. U kombinovaného studia je tomu jinak. Doposud se totiž jednalo jen o 8 či 12 nebo 24 vyučovacích hodin konzultací. V případě obou druhů studia je předmět dostupný studentům i studujícím všech oborů Provozně ekonomické fakulty.

Předmět »Výchova a vzdělávání dospělých« byl dvanáctkrát ze čtrnácti turnusů ukončován zkouškami a jen, nejprve, dvakrát zápočty. Na jeho výuce se většinou podíleli tři učitelé, a to v míře uvedené na první straně popisu Rukověti. V roli faktického garanta vystupoval autor pojednání, v rolích oficiálních garantů jeho kolegyně a kolega. Z hlediska uspořádání vzdělávacího obsahu předmět akceptuje všechny tři determinanty dospělé osoby, její podmíněnosti biogenní, psychogenní i sociogenní. Přitom záměrně upřednostňuje andragogickou didaktiku před obecnou andragogikou.

Z nynějších pracovníků Ústavu humanitních věd zmíněné fakulty se problematikou výchovy a vzdělávání dospělých výrazně zabývá Prof. PhDr. Stanislav Hubík, CSc., například v [Bočková et al., 1994].

II: Průběžné a konečné počty studentů prezenčního studia studující volitelný předmět »Výchova a vzdělávání dospělých«

Turnus	Školní rok	Studium započalo docházkou			Studium ukončilo zkouškou			Studium pro studenty ročníku
		muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
1.	1999–2000	15	10	25	15	10	25	3., 4. a 5.
2.	2000–2001	14	32	46	14	32	46	3., 4. a 5.
3.	2001–2002	1	16	17	1	13	14	3. a 4.
4.	2002–2003	3	25	28	3	21	24	2., 3., 4. a 5.
5.	2002–2003	3	25	28	1	18	19	2. a 3.
6.	2003–2004	3	26	29	2	24	26	2., 3., 4. a 5.
7.	2003–2004	6	21	27	6	18	24	1., 2., 3. a 4.
8.	2004–2005	13	34	47	11	22	33	1., 2. a 3.
9.	2005–2006	3	23	26	3	20	23	1. a 2.
		61	212	273	56	178	234	

III: *Průběžné a konečné počty studujících kombinovaného studia studující volitelný předmět »Výchova a vzdělávání dospělých«*

Turnus	Školní rok	Studium započalo docházkou			Studium ukončilo zkouškou			Studium pro studující ročníku
		muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
I.	1998–1999	6	5	11	6	5	11	3.
II.	2001–2002	5	5	10	5	5	10	3.
III.	2001–2002	4	17	21	4	17	21	2.
IV.	2002–2003	9	19	28	7	17	24	1.
V.	2002–2003	26	34	60	23	33	56	1., 2., 3., 4. a 5.
		50	80	130	45	77	122	

ZÁVĚR

Vysoká škola zemědělská v Brně do samého počátku své existence pohotově reagovala nejen na dění uvnitř ní samé, ale také na situace v jejím užším i širším okolí. Aktivně si počínala zejména při řešení aktuálních potřeb odborného rázu a spojených s rozvojem zemědělství i venkova. Také proto snad nikdy nezažila léta idylická. Takovými roky určitě nebyly ty na začátku její existence, kdy musela například vynakládat veliké úsilí o potvrzení oprávněnosti sídlit v Brně, o propojení výuky s výzkumem a o spojení teoretické přípravy studentů s jejich přípravou praktickou. To, co je v tomto pojednání vázáno na dění od 7. ledna do 2. února 1924, je proto nutno hodnotit i z těchto a podobných pozic. Nahlížet na ně bez krajních absolutizací a relativizací.

Devadesátá léta minulého století jsou všeobecně vzato, nejen pro české zemědělství a český venkov, zlomovými roky v mnoha směrech. Také v tom, že jimi Česká republika vrůstá do nesporné nutnosti »umravňovat se« či »pedagogizovat se«, a to možná značně více než tomu bylo v předcházejících dobách, respektive podobách republiky. Je proto dobře, že Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně bez prodlení obohacuje odkaz své předchůdkyně tím, že například přiměřeně akcentuje pedagogické a andragogické obsahy do vzdělávacích programů prezenčních i kombinovaných studií a jejich výuky. To, co se v tomto pojednání váže na souvislosti spojené s 3. únorem 1997 a 6. únorem 1999, hlavně však s 22. zářím 1999, předcházející větu potvrzuje.

SOUHRN

Pojednání zdůrazňuje, že již v prvních pěti letech své existence se Vysoká škola zemědělská v Brně podílela zejména odborně, materiálně a organizačně na výchově a vzdělávání dospělých. Bylo tomu tak například v jejích prostorách v době od 7. ledna do 2. února 1924 v kurzu selské univerzity, pořádaném brněnskou částí Svobodného učení selského.

Pojednání připomíná, že v prvních pěti letech svého trvání se Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně rozhodla do systému vyučovacích předmětů postupně zařazovat výběrový předmět »Výchova a vzdělávání dospělých«. Ten má anticipačně sloužit k přípravě studentů prezenčního studia a studujících kombinovaného studia Provozně ekonomické fakulty především k jejich budoucí velmi pravděpodobné práci lektorů dospělých.

výchova a vzdělávání dospělých, Česká republika, VŠZ v Brně, MZLU v Brně

LITERATURA

- Archiválie. *Část souboru*, 22. 3. 2002, b. s., archiv Františka Hladíka.
BOČKOVÁ, V. et al.: *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Olomouc: UP, 1994. 50 s. ISBN 80-7067-358-3.

- Čtyři evropské pilíře v českém školství. *Učitel'ské noviny*, 1998, roč. 101, č. 11, s. 24. ISSN 0139-5718.
CHLUP, O., KUBÁLEK, J. a UHER, J.: *Pedagogická encyklopedie, I. díl, 2. svazek*, De–Ko. 1. vyd. Praha: Novina, 1938. 321–640 s. B. ISBN.

- Jedenáct doporučení OECD. *Učitel'ské noviny*, 1996, roč. 99, č. 12, s. 2. ISSN 0139-5718.
- KOUCKÝ, J. et al.: *České vzdělání & Evropa. Strategie rozvoje lidských zdrojů při vstupu do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: SPVP, 1999. 88 s. ISBN 80-211-0312-4.
- Malá encyklopedie zemědělství*. 1. vyd. Praha: ČAZ, 1937. 856 s. B. ISBN.
- MIKOVCOVÁ, A.: Podíl Vysoké školy zemědělské v Brně na rozvoji zemědělského pokroku v meziválečném Československu. In *Zemědělské školství, výzkum a osvěta jako předpoklad hospodářského a sociálního rozvoje venkova v 19. a 20. století*. Uherské Hradiště: Slovák'ské muzeum, 2004, s. 97–109. ISBN 80-86185-38-9.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: MŠMT ČR a ÚIV, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- PALÁN, Z. et al.: *AIVD servis. Mimořádné číslo*. 1. vyd. Praha: OCV MŠMT ČR, 1995. 70 s. B. ISBN.
- PALÁN, Z. a RÝZNAR, L.: *Vzdělávání dospělých a Evropa*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000. 128 s. ISBN 80-7041-879-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- SLEZÁK, L.: Dům zemědělské osvěty – centrum pro kulturní a odborné povznesení venkova a zemědělství. In *Zemědělské školství, výzkum a osvěta jako předpoklad hospodářského a sociálního rozvoje venkova v 19. a 20. století*. Uherské Hradiště: Slovák'ské muzeum, 2004, s. 271–279. ISBN 80-86185-38-9.
- ŠRÁMEK, R.: Materiál'e k formování studentů vysoké školy. In *Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun.*, 2005, roč. 53, č. 3, s. 327–340. ISSN 1211-8516.
- ŠRÁMEK, R.: Osnova předmětu Výchova a vzdělávání dospělých (1. varianta, 10 vyučovacích hodin). *Manuskript*, 10. 10. 1996, 5 s., archiv autora.
- ŠRÁMEK, R.: Výchova a vzdělávání dospělých osob (modul, 6 vyučovacích hodin). *Manuskript*, 24. 2. 1997, 2 s., archiv autora.
- ŠVEHLA, A.: *Stati a projevy z let 1919–1928*. 1. vyd. Praha: Nadace A. Švehly, b. r. 64 s. B. ISBN.

Adresa

PaedDr. Rudolf Šrámek, CSc., Ústav humanitních věd, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika

